

SİNİR BİLİMLERİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

2023

1. G***** N*** S***** EPİLEPSİSİ OLAN ERİŞKİNLERDE EŞLİK EDEN PSİKOLOJİK BOZUKLUKLAR, UYKU SORUNLARI, GASTROİNTESTİNAL SEMPTOMLAR ARAŞTIRMASI
2. H***** C***** BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE BİLİŞSEL ÖZELLİKLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
3. M**** Y***** SEREBRAL PALSİLİ ÇOCUKLARDA OKSİDATİF STRES VE KREBS DÖNGÜSÜ ENZİM DÜZEYLERİ

EPİLEPSİSİ OLAN ERİŞKİNLERDE EŞLİK EDEN PSİKOLOJİK BOZUKLUKLAR, UYKU SORUNLARI, GASTROİNTESTİNAL SEMPTOMLAR ARAŞTIRMASI

ÖZET

Mikrobiyota-bağırsak-beyin eksenini (MBBE) ve epilepsi arasındaki ilişkiyi bir süredir prelinik olarak araştırılmaktadır. Bu konuda yapılan klinik çalışma sayısı azdır. Fonksiyonel gastrointestinal sistemin (FGIS) patolojisinde MBBE'nin önemli rolü olduğu kabul edilir. Ayrıca son yıllarda yapılan araştırmalar MBBE'nin anksiyete, depresyon, aleksitimi gibi nöropsikiyatrik bozuklukların gelişimi ve ilerlemesi ilişkisine odaklanmıştır. Sirkadiyen ritim ve epilepsi arasındaki etkileşim FGİS hastalıkları ile psikolojik ve uyku sorunları arasındaki ilişkiler de ayrı ayrı çalışılmıştır. Ancak, bu dört durumu bir arada inceleyen kapsamlı bir çalışma yoktur. Bu nedenle araştırmamızda epilepsi hastalarında gastrointestinal bozukluklarının yaygınlığını belirlemeyi, psikolojik sorunlar ile uyku düzenini, epilepsi türünü, etiolojisini ve nöbetlerin lokalizasyonunu, kullanılan antiepileptik tedavilerle olan ilişkilerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçladık. Çalışmamıza hastanemizde epilepsi polikliniğinden takipli olan ve ardı sıra başvuran 100 epilepsi hastası ve bunlarla cinsiyet ve yaş olarak benzer 100 sağlıklı kontrol çalışmaya alındı. Hastalar ve kontrol grubuna FGİS'ı değerlendirmek için Roma IV kriterleri ve Bristol Dışkılama Skalası, aleksitimi değerlendirmek için Toronto Aleksitimi Ölçeği, kronobiyojisinin belirlenmesi için Sabahçıl Akşamcıl Ölçeği, depresyon varlığını değerlendirmek için Beck Depresyon Ölçeği, anksiyete varlığını değerlendirmek için Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ) anketleri uygulandı. Çalışmaya katılan hastaların nöbet tipi, nörolojik muayene bulguları, eşlik eden hastalıkları, kullandıkları antinöbet ilaçlar (ANİ), elektroensefalografi (EEG), beyin magnetik rezonans grafi (MRG) bulgularını, nöbet sıklığı not edildi. Hastalar epileptik nöbet tipine göre fokal, jeneralize, sınıflandırılmayan grup olarak 3'e, sodyum kanal blokeri (SKB) kullananlar ve diğerleri olarak 2'ye ayrıldı ve sonuçlar bu veriler ışığında değerlendirildi. Çalışmamız kapsamında, yaş ortalaması 34 olan 100 hasta üzerinde araştırma yapıldı ve bu hastaların 54'ü kadındı. Ayrıca, yaş ve cinsiyet açısından eşleştirilmiş 100 sağlıklı kontrol grubu da dahil edildi. Hastaların 45'i (%45) fokal, 28'i (%28) jeneralize ve 27'si (%27) sınıflandırılmayan epilepsi grubunda yer aldı. Epilepsi hastalarında depresyon ($p<0.01$), anksiyete ($p<0.01$), aleksitimi ($p<0.01$), kronotipi ara tip olma protipi ($p<0.01$), fonksiyonel kabızlık (FK) ve irratabl bağırsak sendromu (İBS) ($p<0.01$) ve kabız dışkı şekli (tip 1 ve tip 2) ($p<0.01$) sağlıklı kontrollere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı derecede fazla saptandı. Ancak fokal, jeneralize veya sınıflandırılmayan epilepsisi olan hastalar arasında değerlendirilen ölçeklerin hiçbirinde istatistiksel anlamlı bir sonuç elde edilemedi. Dışkı şekli tip 1 ve tip 2 olan epilepsi hastaları ile diğer dışkı tipi olan hastalar karşılaştırıldığında daha sık nöbet geçirme ($p=0.02$) ve çoklu ANİ kullanımı anlamlı derecede fazlaydı ($p:0.02$). SKB kullanan ve kullanmayanlar arasında dışkı tipi ve İBS bulguları ile ilişkili anlamlı fark

yoktu ($p=0.4$). Hastaların 14'ünde FK ve 27'sinde İBS saptandı ancak bu yakınmaların saptandığı hastalar bu nedenle hekime başvurmamıştı. Fonsiyonel konstipasyonu ve İBS olan epilepsi hastaları olmayanlar ile karşılaştırıldığında anksiyete ($p=0,037$), depresyon ($p=0,024$) ve aleksitimi ($p=0,019$) bulguları istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek idi.

Epilepsi hastalarında konstipasyon özellikli dışkılama, kronik konstipasyon ve İBS şeklinde gastrointestinal sisteme ait bozukluklar daha sıklıkla ve bunu etkileyebilecek faktörler ara tip uyku düzeni göstermesi, devam eden nöbetlerin olması, anksiyete, depresyon ve/veya aleksitimini varlığı ve çok sayıda ANİ kullanımı olduğu saptandı. Ayrıca FK ve İBS olan epilepsi hastalarında, FK ve İBS saptanmayan epilepsi hastalarına göre daha fazla anksiyete, depresyon ve/veya aleksitimi bulgularından yakındı. Daha sık nöbet geçiren ve/veya birden fazla ANİ kullanan hastalar daha çok konstipasyon özellikli defekasyon bildirmekteydi. Hastaların hiçbiri bu yakınmalarla doktora başvurmamıştı. Epilepsi hastalarında gastrointestinal semptomlar kompleks bir durumdur, hastanın nöbet sıklığı ve psikolojik durumu göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Elde ettiğimiz veriler etkin epilepsi tedavisi ile uzun süre nöbetsizlik sağlanan hastalarda daha az gastrointestinal bozukluk saptandığı yönündedir. FGIS yakınmalarının hastalar tarafından önemsenmediği ve hekimler tarafından da gözden kaçan bulgular olduğu dikkati çekmiştir. Epilepsi hastalarının FGIS semptomları yönünden de sorgulanması ve yönlendirilmesi uygundur.

Anahtar Kelimeler: Epilepsi, Bristol Skalası, Roma 4, Toronto Aleksitimi Skalası, Beck Depresyon Ölçeği, uyku, depresyon, anksiyete, aleksitimi

BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE BİLİŞSEL ÖZELLİKLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Bilişsel özelliklerin kişilikle ilişkileri farklı boyutlarda ve farklı araçlarla araştırılmış ancak alan yazında tutarlı sonuçlara bağlanamamıştır. Bu çalışmanın birincil amacı özdenetim, motivasyon, bilişsel kontrol ve bilişsel esneklik, yaratıcı düşünme, duygu düzenleme bilişsel özellikleriyle kişilik arasındaki ilişkiyi; ikincil amacı bilişsel özelliklerle yaş, cinsiyet ve eğitim arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışma ve 18 yaş ve üzeri okuma bilen 65'i erkek, 238'i kadın 303 bireyle çevrimiçi olarak yapılmıştır. Katılımcılara sosyodemografik form; kişiliği değerlendirmek için Büyük Beş Kişilik Testi (BBKT); bilişsel özellikleri değerlendirmek için Öz-denetim Ölçeği, Yetişkin Motivasyon Ölçeği, Stresli Durumlarda Bilişsel Kontrol ve Esneklik Ölçeği, Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği, Duygu Düzenlemede Zorluklar Ölçeği- Kısa Form'u uygulanmıştır. BBK ilk özelliği dışadönüklükle; özdenetim arasında pozitif ($r=0.24$); Stresli Durumlarda Bilişsel Kontrol ve Esneklik ölçeğinin duygular üzerinde bilişsel kontrolü ($r=0.27$) ve değerlendirme ve başa çıkma alt puanlarıyla arasında pozitif ($r=0.20$); Duygu Düzenlemede Zorluklar Ölçeği alt boyutlarından açıklıkla arasında negatif ($r=-0.15$); motivasyonla pozitif ($r=0.28$) ve yaratıcı düşünme eğilimiyle arasında pozitif ($r=0.24$) ilişki gözlenmiştir. BBK uyumluluk kişilik özelliğinin özdenetimle pozitif ($r=0.26$); duygular üzerinde bilişsel kontrolle pozitif ($r=0.16$) ve değerlendirme ve başa çıkmayla pozitif ($r=0.20$); duyguları düzenlemede zorluklar alt boyutu dürtüyle negatif ($r=-0.13$); motivasyonla pozitif, ($r=0.28$) yaratıcı düşünme eğilimleriyle pozitif ($r=0.26$) ilişkileri gözlenmiştir. BBK sorumluluk kişilik özelliğiyle özdenetim arasında pozitif ($r=0.53$); duygular üzerinde bilişsel kontrol ($r=0.33$) ve değerlendirme başa çıkma ile pozitif ($r=0.44$); duygu düzenleme güçlüğüyle negatif ($r=-0.18$); motivasyonla pozitif ($r=0.31$); yaratıcı düşünmeyle pozitif ($r=0.31$) ilişki bulunmuştur. BBK duygusal dengelilik kişilik özelliğiyle özdenetim arasında pozitif ($r=0.50$); stresli durumlarda bilişsel kontrol ve esneklik alt boyutlarından duygular üzerinde bilişsel kontrol ($r=0.66$) ve değerlendirme ve başa çıkma arasında pozitif ($r=0.37$); duygu düzenlemede zorluklar alt boyutlarından açıklık arasında negatif ($r=-0.52$) ilişki; yaratıcı düşünmeyle arasında pozitif ($r=0.22$) ilişki bulunmuştur. Son olarak deneyime açıklık özdenetim arasında pozitif ($r=0.37$); duygular üzerinde bilişsel kontrol arasında pozitif ($r=0.23$); duygu düzenlemede zorluklar alt boyutlarından stratejiler arasında negatif ($r=-0.13$); yaratıcı düşünme arasında pozitif ($r=0.36$) ilişki bulunmuştur. Bilişsel özellikler cinsiyete göre incelendiğinde erkeklerin özdenetim ($p=0.046$) ve yaratıcı düşünme eğilimleri puanları daha yüksek ($p=0.049$) kadınların duygu düzenleme güçlüğü amaçlar alt puanı daha yüksek bulunmuştur ($p=0.015$). Motivasyonun cinsiyetten etkilenmediği gözlenmiştir. Yaşa göre bilişsel işlevler incelendiğinde de sadece stresli durumlarda bilişsel kontrol ve esnekliğin duygular üzerinde bilişsel kontrol alt boyutuyla pozitif yönde ve zayıf bir ilişki bulunmuştur. Kişilik ve yaşamın pek çok alanını etkileyen kişilik ve bilişsel özellikler arasındaki bu yakın ilişki konuya farklı yönleriyle gelecek araştırmalara zemin hazırlayabilir.

Anahtar sözcükler: Kişilik, Beş Faktör Kişilik, bilişsel işlevler, özdenetim, motivasyon, bilişsel kontrol ve esneklik, yaratıcı düşünme, emosyon düzenleme güçlüğü

SEREBRAL PALSİLİ ÇOCUKLARDA OKSİDATİF STRES VE KREBS DÖNGÜSÜ ENZİM DÜZEYLERİ

ÖZET

Serebral palsi (SP); prenatal dönemde, natal dönemde ya da postnatal dönemden sonra açığa çıkan, gelişen bir beyinde meydana gelen etkilenim sonucu progresif olmayan, kalıcı, hareketi sınırlayan, motor işlev kaybı, duruş ve hareket bozukluğudur. SP'li çocuklarda vitamin ve besin alımındaki eksiklik, çevresel faktörler ve epileptik nöbetlerin oksidatif strese neden olabileceği düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda oksidatif stres artışının krebs döngüsü (TCA) enzim aktivite düzeylerine etkisi olduğu saptanmıştır. Bu çalışmadaki amacımız, SP tanısı almış çocuklarda oksidatif stres artışının etkilediği TCA enzim aktivitelerini belirleyerek, bu aktivite değişimlerinin SP'nin oluşum mekanizması üzerine etkisini kontrol grubu ile karşılaştırmaktır.

Çalışmamızda Bezmialem Vakıf Üniversitesi Hastanesi Çocuk Nöroloji'si bölümüne motor disfonksiyon ve hareket bozukluğu nedeniyle başvuran, dahil olma/dışlama kriterlerini karşılayan nörolojik, ortopedik ve fonksiyonel muayene sonrası SP tanısı almış, 4-18 yaş aralığındaki 20 hasta ve aynı hastaneye başvurmuş ancak rutin muayenesinde herhangi bir hastalığı tespit edilememiş aynı yaşlarda 20 sağlıklı çocuk olmak üzere toplam 40 hasta serumu çalışmaya eklendi. Serumu alınan hastalarda; total oksidatif kapasite, total antioksidan kapasite ve krebs döngüsü enzim düzeylerine (alfa-ketoglutarat dehidrogenaz, süksinat dehidrogenaz, fumaraz, izositrat dehidrogenaz, glutamat dehidrogenaz, malat dehidrogenaz, sitrat sentaz) bakıldı. İstatiksel değerlendirmelerde sürekli değişkenlerin gruplar arasındaki kıyaslanması için student'in t testi uygulandı. Kontrol grubuyla kıyaslandığında, hasta grubunda alfa-ketoglutarat dehidrogenaz enzim düzeyi düşük bulunurken, malat dehidrogenaz enzimin düzeyi yüksek bulundu ($P<0,05$). Gruplar arasında diğer krebs döngüsü enzim düzeyleri, total oksidatif kapasite ve total antioksidan kapasitede yönünden anlamlı bir fark bulunmadı ($P>0,05$).

Anahtar Kelimeler: Serebral Palsi, Oksidatif Stres, Krebs Döngüsü.